

Tudomány a gyakorlatnak

Interferont állítanak elő Szegeden

A vírusokkal szemben szegényes az orvostudomány legyvertára. Ha hozzáteszünk ehhez a gondolathoz azt a másikat, hogy a világ-méretű turizmus szinte néhány órási repülőút után képes földrészek között fertőző betegségeket közvetíteni, nem kell külön indoklás a tudomány embereinek nagy örömehez, amellyel még a kis előrelépéseket is fogadják. A Szegedi Orvostudományi Egyetem Mikrobiológiai Intézetének vezetője, dr. Beládi Ilona egyetemi tanár arról tájékoztatott bennünket, hogy sikerült előállítani az interferont, kilenc tagú kutatócsoport jól szervezett munkájával, és megteremtették a laboratóriumi körülmények között történő gyártás feltételeit.

Maga az interferon nem újdonság a vírusok kutatói előtt, fölismerése A. Isaacs és Lindenmann angol kutatók nevéhez fűződik. Húsz évvel ezelőtt ők írták le, hogy a vírussal fertőzött sejt interferont termel, így újabb vírusok hatásának is képes ellenállni. Ha ezt az anyagot kivonjuk a szervezetből, olyan gyógyszerhez jutunk — amely vírus okozta betegségek megelőzésére és gyógyítására használható. Külön előny, hogy a szervezetre mérgező hatása nincsen, alkalmazása mellékhatással, káros következményekkel nem jár.

Azonnal nagy érdeklődés övezte ezt az új anyagot, s ez az érdeklődés azóta is tart. A világ több országában gyártják, felhasználja az orvostudomány az emberek gyógyításában is. Még egy adalék felbecsülhetetlen értékéhez: a kutatók arról is beszámoltak már, hogy néhány rosszindulatú betegséggel szemben is reményekre jogosít föl.

Beszélgés közben első kérdésünk ez lehetett: ha ennyire értékes anyagról van szó, miért ennyire késve kezdünk az előállításához? A kérdés természetesen nem kerestetheti elismerésünket és örömlünket, hogy az alapkutatókkal foglalkozó intézet már föl tudja ajánlani ezt a fontos szert a gyógyító tudományak.

Az elméleti érdeklődés nem késett, amikor tudomást szereztek róla, azonnal foglalkozni kezdtek vele. A tudományos érdeklődés nem annyit jelent, mint a hétköznapi kíváncsiság, komoly kutató munkával számos körülményt tisztáztak. Szegeden írták le például először, hogy az adeno-vírussal fertőzött csirke is képes interferont termelni. Másfél évtized alatt alakult ki az a kutatócsoport, amelynek tagjai nemzetközileg is ismeretek és elismertek.

Mentség a viszonylagos kétsédelemre, hogy az egyetem elsősorban oktatási intézmény, a kutatók szinte a második műszakban foglalkozhatnak csak vele. Ezt a körülményt ismerve már semmiképpen sem beszélhetünk kétsédeletről. Figyelembe kell vennünk azt is, a gyógyszeripar érdeklődésének a hiánya is közrejátszott, hogy hamarabb nem állították elő. Még egy fontos tényező: igen drága. Tisztítása igen nehéz. Nagy feladatot oldottak meg, nagy eredmény, hogy van.

Azt is kérdeztük, miért nem hoztuk be eddig külföldről. A magyarázat egyszerű: nem adják el külföldön sem. Csak élő sejtek termelik, a vérből vonják ki, szintetikus úton nem állítható elő. Az emberi interferonról tudják, hogy néhány állati betegség gyógyítására is jó, de eddig csak majom sejteiben sikerült előállítani azt a változatot, ami emberi sejtekben is hatott. A véradó állomások erőfeszítése bizonyítja, hogy a műtétekhez, életmentő beavatkozásokhoz szükséges vért is csak a jól szervezett hálózat állandó készlete tudja véradók tízezreitől összegyűjteni, nehéz tehát az alapanyaghoz hozzájutni.

Ha ez így van, azonnal föltiltik a kérdés fordítottját: nem veszik el a szegedi kutatók onnan a vért, ahol nélkülözhetetlenül szükség van rá? Egyszerű eljárással egyik alkotó elemét vonják ki csupán, amely a transz-

fúzió sikerében nem játszik szerepet.

Igy is a kezdet kezdetén, tartanak még, de ez is nagy szó. Igaz, készítményük olyan hatásos, mint bármely külföldi, időbe telik még, amíg ebből használható gyógyszer lesz. Klinikai kísérleteknek kell igazolniuk, hogy amit a leírások mondanak, az valóban úgy van. Amíg ez a nagyon alapos és felelősségteljes munka befejeződik, tapasztalataik egy részét addig is átadják a gyakorlatnak. A csirke sejteiben képződő interferon a nagyüzemi tenyésztés fontos biológiai segítője lehet, ezért rövid néhány hónap múlva a csibenevelés egyik hazai üzemébe már szállítanak annyit, hogy az időszakonként visszatérő vírusfertőzésnek biztossággal elejét vegyék. Gazdasági haszna ennek is fölmérhetetlen — sarkallja is a kutatókat, hogy így is hasznosíthassák eljárásukat —, de tudományos eredményeket várnak ettől a lépéstől is: az állatkísérletek mindig fontos lépései egy-egy orvosság megszületésének.

Horváth Dezső

Szulejmántól a Gerbeaud-ig

A kávé, mint élvezeti cikk, mintegy ezeréves múltra tekinthet vissza, de igazán világtallá az elmúlt néhány évtizedben vált. A monda szerint kaffai etióp szerzetesek fedezték fel a kávécsereje átomúzó tulajdonságát. Észrevették, hogy kecskéik éjjelente nem alszanak, nyugtalanul mekegnek, ha egy bizonyos növényféléből esznek. Ők is kipróbálták, fözetek készítették belőle, és az izletes lé valóban éberen tartotta őket. A história igazsága ma már lényegtelen, de tény, hogy a világ csaknem valamennyi nyelvén Kaffa helységnevből kepezték a fekete ital nevet.

A magyar kávéfogyasztás a török hódoltsággal kezdődött. Közismert II. Szulejmán szultán „fekete leve”, amely után a magyar sereg fővezérét, Török Bálintot elfogatta. A török hódoltság idején Magyarországon számos kávéház működött, és első írásos dokumentumunk egy Behrán nevű kávékereskedő számlái maradtak fenn. Az ő emléket őrző a Behrán kávézó a várnegyedben.

A magyar kávésmesterség Erdélyben alakult ki először, és egyike volt azon kevés foglalkozási ágaknak, amely tőlünk került Nyugatra. Bécsben csak a XVII. század végén kezdődött meg a fekete ital élvezete.

A kávéfőzés mestersége tekintélyes foglalkozás lett, a különböző kávéházak — ez a szó 1702-ben jelenik meg először a magyar nyelvben — egyre inkább hozzátartoztak a társadalmi élethez. Igaz, hogy e kávéházakban általában kapható volt a tea is, de azt inkább évéshez fogyasztották és

nem külön italként. A kávé készítésének számos műhelytítka volt.

A kávéfőzés forradalmát a presszógép jelentette. Az olasz találmányt Magyarországon először 1924-ben a Baross Kávéházban alkalmazták, de csak lassan terjedtek el a La-Pavoni gépek. Az első nyilvános közönség előtt főző Pavoni-gép a Gerbeaud Cukrászdában volt, és az első igazi eszpresszó 1937-ben nyílt meg a fővárosban.

Sokat beszélünk arról, hogy a nagy kávéfogyasztó országok közé tartozunk, ami igaz is, hiszen az első 1924-es presszógép után 50-egynéhány évvel ma csaknem 12 ezer, jórészt krémkávét főző masina működik a különböző vendéglátó üzemekben, és főzik a kávé ma már hivatalokban, műhelyekben és egyre inkább falun is. Asszonyok, akik gyerekkorukban még hírből sem ismerték ezt az italt, most a tanyai konyhákban is oly ügyesen kezelik a kis kávéfőzőgépet, mintha öröktől kezdve divat lett volna a jószágotatás előtt — vagy után — meginni egy duplát.

Szent Pantaleontól — Dunaújvárosig

Mi köze van az adriai Velencének Dunaújvároshoz? Kevés ember tudna azonnal válaszolni a kérdésre, és a válasz bizony egy kicsit körülményes is. Szent Pantaleon jámbor velencei szent volt és tekintve, hogy István, de még inkább a velencei kapcsolatokat ápoló Péter udvarában itáliai papok térítették a magyarokat, azok a kereszttségben sokan kapták védőszentjük után a Pentelén, Pentelény személynéveket. Egy ilyen nevű birtokostól kapta azután egy Duna menti község a nevét — írja Kálmán Béla „A nevek világa” című könyvében.

A Pentelén alakot azonban a lakosság már ragozott

A testvérváros hírei

Az idén októberben Odeszszában rendezték meg a Szovjetunió és a Magyar Népköztársaság testvér főiskolái, egyetemi rektorainak második konferenciáját. Az elsőre 1975-ben Miskolcon került sor. A konferenciára, melynek témája a „Felsőfokú szakember képzés minőségének fokozása és a magyar és szovjet főiskolák együttműködésének szerepe ebben a kérdésben” volt, két küldöttség érkezett. A magyar küldöttséget Garamvölgyi Károly oktatásügyi miniszterhelyettes vezette; a küldöttség tagjai pedig Tóth István, az MSZMP KB csoportvezetője, Fülöp Károly, a moszkvai magyar nagykövetség első titkára, valamint dr. Antalffy György, a Szegedi JATE rektora és mások voltak. A szovjet küldöttséget N. N. Szofinszkij, a Szovjetunió felső és középfokú szakoktatási miniszterének helyettese vezette.

A konferencia az odesszai és szegedi egyetem kapcsolatát különösen gyümölcsözőnek ítélte. Az Ukrán KP odesszai területi bizottságának vb tagjai résztvettek a konferencia záróülésén. A találkozáson felszólalt a területi bizottság első titkára, N. K. Kiricsenko és a magyar küldöttség vezetője, Garamvölgyi Károly.

A „Mi internacionalisták” rovatában a „Znamja Kom-

munizma” anyagokat közölt az Odesszai és a Csongrád megyei barátsági hét eseményleíról. Magyar barátaink cikkeit olvashatjuk itt. Dr. Sebe János, a megyei pártbizottság osztályvezető-helyettese például arról emlékezik meg, hogyan ünnepele a Barátság hetét a Csongrád megyeiek; a szovjet szakemberekkel fönntartott baráti kapcsolatokról számol be a szegedi II-es Autójavító Vállalat munkáisa, Balogh Artúr. A „Znamja Kommunizma” különtudósítója, Jurij Mihajlik a „Barátok földjén” című cikksorozatában a Csongrád megyei paraszttal, munkásokkal, értelmiségiekkel történt találkozásairól mesél, és lelkesen mutatja be a napfény, a paprika, az ifjúság, a fesztiválok, a szalámi, az olaj és gáz városát. J. Szafronszkij az odesszai és szegedi sportolók vetélkedéséről ír.

A Nagy Október előestéjén újabb önkiszolgáló üzlet nyílt Odesszában. A „Frunzenszkij” üzlet mintegy 1000 négyzetméteres alapterületű, s a vevők kényelmét nyolc elektromos pénztárgép is szolgálja. Az üzletben elektromos mérlegek, mélyhűtő pultok, halszeletelő stb. található. További 300 négy-

zetméter képeztek ki a rakározás céljaira. A személyzet számára étkezdét, pihenő sarkot, fodrászüzletet, tusolót és egészségügyi szobát teremtettek.

A Kotovszkij lakótelepen új nagyáruház létesült. Az „Autósport” szaküzletben 30 elárúsító dolgozik, három osztályon. Alkatrészek kaphatók itt a Volga, a Moszkvics, a Zaporozsec kocsihoz, továbbá autókosmetikai cikkek, turisztikai és horgászati kellékek: csónakok, hozzájuk való motorral, aztán kerékpárok és különböző sportszerek.

Odessza vidéke építőanyagban, mészkőben gazdag. Építőkövet, blokkokat, homlokzati fedőlapokat lehet kivágni belőle fűrészszel, cementet, meszet, zúzalékot, mészlisztet a mezőgazdaság számára, mésztejet a cukoripar részére és még több más alapanyagot nyerhetünk mészkőből. Lelőhelyei szinte kimeríthetetlenek: a telepek vastagsága eléri a harminc métert. Egyszerre két aknát és egy köfeytöt létesítettek, később iparvágány megteremtését és lakótelep építését tervezik. Odessza „kőmedencéjének” nagy jövője lesz.

Az odesszai sajtóból összeállította:

Mihail Iljas

A szállításvezető

Társaságom a számot. A központi irodában hívásom előtt járt. Lapozok a telefonkönyvben. Rózsatelep, központi telep. Az előbb ment el. Telefonálok a téves összes részlegébe, hasztlalan.

A délelőtti folyamán szinte mindenütt megfordult. Ő ugyanis nem az irodájából irányít. Együtt dolgozik beosztottjaival a területen.

Három nap múlva végre megtalálom.

— Nem látszik ötvennyolc évesnek...

— Pedig már be is töltöttem... Tizenkilencben születtem Vársárhelyen. Nagy dolgok történtek akkor Magyarországon... Négyéves voltam, mikor apám meghalt. Szegényen maradtunk. Még gyerekkoromban Szegedre kerültem. Dolgoztam az építőiparban, de voltam

előtte napszámos, sőt fuvaros is.

— Jelenleg mit csinál, mi a munkája?

— Szállításvezető vagyok a Felszabadulás Tsz-nél. Irányítom a „szörös” BMW-eket. Ötvenöt emberért felelek. 1960-ban 20 emberrel kezdtük, azóta folyton nőtt a létszám. A mi részlegünknek nincs ám munkaerőhiány. Lovas kocikkal szállítunk. A stráfkocsikat gumikerekek váltották föl. Segédüzemgként működünk, kiváló eredménnyel, s hasznosan.

— Irigyei, haragosai vannak?

— Nézze, ha az ember irányít, szervez, akadnak eltelmondások, összetűzések, kis sürülődások. Bevallom, néha ideges vagyok. Viszont azt sem felejttem el, hogy magam is közülük indultam. Egyáltalán nem nézem le őket, de tény, hogy nyers, erőszakos, iskolázatlan emberekkel van szó. Köztük fejelemet tartani, azt hiszem, nem kis dolog. S itt van az új KRESZ-szabály. Célu tűztűt ki az italozásmentes hajtást. Minél több embert megtartani, megnyerni, ezen van a hangsúly. Harmonikus a kapcsolatunk. Nálunk főszében tizenegynéhány óras a munkaidő.

Beszélgésünket néhány-szor telefoncsöngetés szakította meg. Serényen, fiatalosan intézkedik. Beosztottjai átlag négyezer forintot keresnek. Ő ugyanannyit. 1970-ben a Mezőgazdaság kiváló dolgozója kitüntetését kapta. Verőrók Ernőt, a Felszabadulás

Tsz szállításvezetőjét ez év november 7-én a Munka Érdemrend ezüst fokozatával tüntették ki.

— Elvégezte a mezőgazdasági technikumot...

— A matematika volt a legnehezebb. Tizenketten kezdtük, az évfolyamból négyen fejeztük be.

— Szép kertés háza van...

— Régebben a Csongrádi sugárúton laktunk. Gazdasági udvarunk is volt. Azt szanalálták, Baktóban építetünk. Velünk lakik anyósom, aki a téesz egyik alapító tagja. Feleségem szintén a Felszabadulásban dolgozik, ő a párttitkár. Jelenleg pártiskolán tanul Újszegeden. Magam is párttag vagyok. Két fiút neveltünk föl. Az egyik 30 éves, Algyón, a gáztöltő állomáson dolgozik. A kisebbik 26 éves, pénzügyőr. Most nősült, várjuk az unokát. A nagyobbik után már kettő is van.

— Mit szól ehhez a szép elismeréshez?

— Nagyon meglepett. Azt hiszem, ez az ötvennyolc évemnek szól. Az ember életében több jelentős állomás akad. Katonáság, házasság, születés, obsit, és a végén ez a kitüntetés, megbecsülés az évtizedeken át végzett munkáért.

— Nyugdíjba megy két év múlva?

— Nem. Az egészségem engedi, s ha kellek, örömet maradok.

Rózsa Imre

Különleges drágakő

Kétezer-háromszáz éves drágakőre bukkantak üzvegiszatáni régészek Szamar-kand közelében. A narancsszínű kő egy gyűrű részeként, a feltevés szerint, Nagy Sándorét.

(MTI)

Egy család, egy fa

Egy család — egy fa: ez a neve annak a mozgalomnak, amelyet Budapesten, Zuglóban kezdeményezett a kerületi pártbizottság és a tanács. A cél nemcsak az, hogy egy-egy család fát ültessen, hanem, hogy később

is gondját viselje a fiatal növénynek. Tavaly például a három tavaszi hónap alatt mintegy háromszáz facsemétét és 2500 cserjét ültettek az Ilosvai téri park és sportpálya szepítésére, s 2220 négyzetméter fűvesítettek.